

› I denne spalten presenteres tidligere publiserte artikler, mange av dem fra Tidsskriftet. Artiklene er utvalgt og blir introdusert av Ole Didrik Lærum.

Hvit frakk og svart humor

Arbeidsforholdene i privat praksis og på sykehus sett med legeøyne har gjennom tidene stått i strid med samfunnets syn på legerollen. Riktig tilspisset var denne situasjonen i 1970-årene. Sarkasme og ironi ble med hell brukt som våpen i mediedebatten.

Overgangen fra å arbeide som selvstendig lege til å bli en brikke i et komplisert helse- og sosialsystem har vært både langvarig og smertefull. Denne overgangsfasen har faktisk pågått i over 30 år, og det var slett ikke greit å arbeide som underordnet lege på 1970-tallet. Myndighetene kjørte et knallhardt løp for å sikre seg full kontroll i et sosialisert helsevesen. Arbeidsforholdene var ikke bare gode på de store sykehusene, og det var vaktplikt med lange, slitsomme økter og lav godtgjørelse for overtid. For dem som skulle praktisere kom det en egen etableringslov, og det var forslag om beordring av leger til grisgrendte strøk. I tillegg var det ikke så lite profesjonskamp med blant annet sykepleiere og administratører. Sosialt var legene under press både fra mediene og fra samfunnet generelt. Ikke minst var myndighetene preget av makt- og monopoltenkning, og det ga seg særlig utslag i helsevesenet. Overgangen fra personlig ansvar til et sosialisert helsevesen med systemansvar ble smertefull for mange leger. De oppfattet det som å bli umyndiggjort, og dessuten kunne det gå på bekostning av legenes etiske normer. Den utbredte kallstanken blant legene ble nærmest latterliggjort som noe antikvert. Det er heller ikke belegg for å hevde at legene var elsket av mediene.

Yngre legers familier måtte være forberedt på dårlig økonomi og mange flyttinger, der hovedforsørgeren nesten ikke var hjemme. Når de ikke hadde vakt på sykehuset, kjørte legene ofte legevakt for å spe på økonomien, og det ble gjerne et blodslit. Ikke sjelden ble legen så sliten av det kunne være risikabelt for vedkommende selv og for pasientene. Dessuten kunne legen komme opp i direkte farlige situasjoner, og fysiske trusler mot en lege forekom ikke sjelden.

En kollega av meg som kjørte fast legevakt på de tider, opplevde en slik situasjon. Under en legevakt i Bergen ble han tilkalt til et hus på Laksevåg som viste seg å være et narkoreir. Da han kom inn i leiligheten, ble han truet av en rekke håndfaste karer. De forlangte å få morfin, og overfor en slik overmakt hadde han

ikke noe valg. Legen erklærte at det skulle de få, men da måtte han først undersøke den det gjaldt. Det ble akseptert, og han tok med seg en av karene ut på kjøkkenet. Mannen ble bedt om å trekke buksene ned på knærne så legen kunne kjenne på magen. Umiddelbart rev legen kofferten til seg, sprang ned baktrappen og hoppet inn i bilen, hvoretter han forsvant i en fryktelig fart. Han etterlot seg en bannende og truende mann som ikke kunne løpe etter.

En som opplevde en slik vanskelig situasjon var Bjørn Finnanger (f. 1944). Han har arbeidet i mange år innen revmatologi og fysikalsk medisin og vært avdelingsoverlege i Fredrikstad. Som underordnet lege skrev han en sarkastisk artikkel om hvordan de egentlig hadde det. Manuskriptet sendte han først til Dagbladet, men de ville slett ikke trykke det. Trolig passet det dårlig til holdningene og mytene på de tider, der legene fikk sitt pass påskrevet i mediene som kravstore og lite arbeidsvillige. I stedet ble den godtatt i *Farmand*, som på de tider var et viktig forum for politisk debatt. Artikkelen bobler av svart humor, og Finnanger ber så mye om unnskyldning for at han hører til en slik forferdelig yrkesgruppe. Etter min oppfatning gir artikkelen et viktig tidsbilde, og jeg er takknemlig for at Finnanger fortsatt vil vedkjenne seg forfatterskapet og gi oss lov til å dele denne situasjonsbeskrivelsen med dagens lesere. Med hånden på hjertet: Kan de mektige lederne som nå står ansvarlig for noen av de største reorganiseringene vi har hatt noen sinne innen sykehussektoren, garantere at de underordnede legene føler seg trygge og ikke truet?

Ole Didrik Lærum
ole.laerum@gades.uib.no

Ole Didrik Lærum (f. 1940) er professor (adj.) ved Københavns Universitet og professor emeritus ved Universitetet i Bergen.

Reservelege Bjørn Finnanger:

Den norske lege

Denne artikkel er skrevet med henblikk på Dagbladets lesere, men Dagbladet fant ikke anledning til å ta inn artikkelen.

Farmand nr. 10, 10/3-79

Det har vært skrevet mye om leger i avisen i det siste. Mange har vært positivt innstilt (mest leger), andre negativt innstilt (mest andre). Man risikerer derfor at Stortinget blir *forvirret* når det skal ta stilling til etableringsloven for leger!

For å rette på dette misforhold ber jeg om spalteplass for å informere om legens sosiale og arbeidsmessige forhold.

Som daglig leser av Dagbladet, ivrig lytter til folkesnakk (særlig det som blir presen-

tert i TV) samt preik fra helsedirektører, har jeg etterhvert dannet meg et nokså nøyaktig bilde av den typiske norske lege.

Det følgende er nærmest et resymé av hva de ovenfor nevnte kilder de siste år har sagt

om leger i forskjellig sammenheng: (Jeg vil understreke at én legegruppe ikke er tatt med i beskrivelsen, nemlig «den gode, gamle huslægen»). Han hadde dessverre bare gode egenskaper.)

Den norske lege er født med sølvskje i munnen ved keisersnitt på Rikshospitalet. Ført hjem til sine søkkrike foreldres svære enebolig i Holmenkollåsen, godt beskyttet mot inntrykk fra den gemene hop. Senere skolegang ved Smestad og Ris skoler hvor man også passet på at han ikke fikk noen kontakt med den jevne nordmann.

Disse bortskjemte sosialgruppe 1- barna går så inn i Universitets sterile miljø. På tross av at de er så heldige å få gjennomgå vår høyeste og dyreste utdanning, viser disse små beist ingen som helst takknemlighet.

Tvert om er de under hele studietiden opptatt av å aksjonere og protestere for å håve til seg enda flere fordeler, og de uttrykker kun misnøye med sitt studium. Dessuten er de noen venstrevridde kommunister alle sammen.

Ved det medisinske fakultet lærer man hovedsakelig pasientforakt, samt helt unyttige kunnskaper om finurlighetene innen medisinen, mens det overhodet ikke undervises i praktiske kunnskaper for utkantstrøk.

Undervisningen gis av karriereopptatte, sosiale strebere uten enhver interesse for sine pasienter utover den forskningsmessige og sosiale prestisje disse pasienter kan gi dem. De samme professorer og dosenter er helt uten ansvarsfølelse for det samfunn de lever i, og dessuten har de hovedskylda for at det står så helt elendig til med helsevesenet i Norge idag, og at dødsalderen synker faretruende og snart når meg igjen.

Når så disse overprivilegerte snørhvalpene av noen medisinerstudenter har jukset seg gjennom sin siste eksamen, går de ut gjennom Universitetets port med sin egentlig helt verdiløse embedseksamen i lomma. De setter seg inn i sin nye Mercedes 280 SL som de har kjøpt ved å ta ut en ukelønn i sin nye stilling på forskudd og begir seg avsted til sin tjenestebolig.

Tjenesteboligen er en praktfull villa (i Ullernåsen denne gang, og den unge legen mener at han ved å flytte fra Holmenkollåsen, nå har flyttet nok).

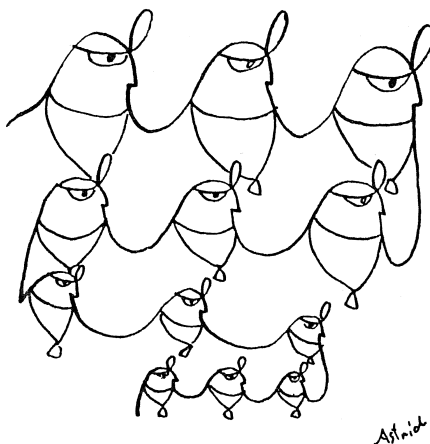
For ukelønn nr. 2, 3 og 4 kjøper han henholdsvis en havseiler, en større eiendom ved

Hankø og et nedlagt gods i Gausdal. Han er dermed i sin altfor store fritid fullt opptatt ved sine forskjellige landsteder, sommer som vinter, i tillegg til hyppige turer til Paris og Côte d'Azur. Eftermiddagene går med til golf på Bogstad. Han er selvsagt null-skatteyter og snyter i tillegg hundrevis av millioner i skatt hvert år – det ble sagt i et TV-program hvor selveste skattedirektøren var med. Dermed er det helt sant.

Det eneste jeg ikke riktig forstår er hvorfor ikke noen av de flere hundre arbeidsledige danske leger vil ta imot stillinger som lar dem velte seg i slik orientalsk luksus.

Legen er alltid gift med en dum gås i mink-pels hvis eneste ønske det er å være legefrue og hjemmeverende husmor med tjenerskap.

Så begynner den nybakte medisiner sin yrkeskarriere med kontortid fra 10 til 1. Prøver man å få tak i ham tidlig på dagen

er det for tidlig, og prøver man sent er det for sent. I kontortiden flirter han for det meste ned sine kontorsøstre, men innimellom skjeller han ut kreftsyke pasienter og forteller dem at de bare får gå hjem og dø. Han nekter å ta seg av dødssyke barn med blodkreft og hjernehinnebetennelse og vil absolutt ikke behandle utlendinger som den rasist han er.

Har du en alvorlig psykisk sykdom slik at du trenger behandling av en som virkelig forstår seg på slikt, som Arne Skouen eller Magne Raundalen, er den eneste behandling du får nervepiller uten annen virkning enn bivirkninger. Har du imidlertid bare litt bagatellmessig nervetrøbbel uten betydning, da tvangsinnlegger han deg på Reitgjerdet, mot din egen vilje og med full

politiskorte – vanligvis uten å ha undersøkt deg først. Resten av dagen sitter han bare og skriver ut valium til alle og enhver og sykmelder alle mine lat sabber til naboer, men aldri meg.

Efter sin altfor korte kontortid stikker han gjerne innom det lokale pleiehjem for å plage de gamle litt. Enten ved å la være å behandle dem i det hele tatt (han gidder ikke å bruke tid på lidende eldre mennesker, eller ved å overbehandle de stakkars gamle (hvor naturen helst burde få gå sin gang) med medisiner som gir grufulle bivirkninger – oftest med døden til følge. Det er visst ingen grenser for hvor mange pasienter han årlig sleskt myrder med sine medikamenter.

Han har også et par mentalt funksjonshemmede pasienter på pleiehjemmet som han kan la sine aggresjoner gå ut over, særlig hvis han har lært adferdsterapi eller andre egnede metoder til å forfølge sine lidende medmennesker med.

Alt dette har det stått så mye om i avisene at det er helt sikkert sant. Ingen røk uten ild. Fem høns kan aldri bli til én fjær.

Ut i sykebesøk får man ham aldri. Om kjerring og unger ligger strøkne omkring, døende og med feber langt opp i skyene, kommer han ikke om du aldri så mye trygler og ber. Sier bare du skal gi dem litt Globoid og vente til det går over.

Men skulle man nå få dradd ham ut av senga til en av disse nusselige sykesøstrene han alltid omgir seg med, for å komme i sykebesøk om natta fordi man føler seg litt sjåber – ja, se da sender han deg uten medfølelse bort fra ditt trygge, vante, sunne hjemmemiljø hvor du har din familie trøstende omkring deg og hvor han utmerket godt kunne ha helbredet din bagatellmessige sykdom. Han tvinger deg forskremt avgårde til det forferdelige, overspesialiserte kaos som heter Sentralsykehuset. Og her, arme pasient, møter du en enda verre kategori leger, nemlig sykehuslegene.

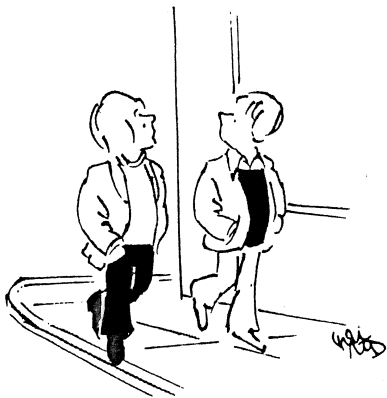
Av disse finnes to varianter. Den første er den autoritære, selvgode, følelseløse Overlegen, preget av vellevnet og originalvarer og som bor aller øverst i åsen. Han er fullstendig enehersker på sykehuset, og har enorm makt over liv og død. Han har aller mest skylda for hvor elendig det står til med helsevesenet i Norge idag. Det har Helse- direktøren selv sagt.

Den andre varianten – for tiden den verste av dem alle – er de yngre sykehusleger. Disse er så kolossalt overprivilegerte at de helt har mistet bakke-kontakten. De har alle spesialisert seg så mye i så lite at de ikke lenger kan noen ting og er helt uegnede i sitt yrke. De er enormt karriereopptatte og derfor holder de seg fast med sine klamme legefingre til sentralsykehuset hvor de håver inn en direkte skammelig høy lønn, for tiden gjennomsnittlig kr. 47,- pr. time.

De er så privilegerte at de har masse overtid (hvor de selvsagt ikke gjør noen verdens ting) bare for å kunne grafse enda dypere ned i statskassa for å tilfredsstille sine voldsomme pengebehov – i tillegg til at det gir dem anledning til å dekke andre behov, sammen med operasjonssøstre med dådyrblikk over munnbindet.

De har attpåtil fått dispensasjon fra arbeidstidsbestemmelsen i Arbeidsmiljøloven for denne skammelige geskjeft. Og – mens vi andre gode nordmenn gjerne arbeider overtid ut fra edle, idealistiske motiver uten å skjele til betalingen, kjører disse blod-sugende monstre legevakt i sin fritid om nettene (selvsagt kun i det sentrale østlands-området) – for betaling! Hvor er kallet? Hvor er idealismen? (I Helsedirektoratet.)

Men enda verre, nå vil de samme leger slutte å kjøre legevakter i sin fritid. Kynisk ofre lidende, gamle, syke mennesker for litt fritid og nattesøvn. Er det ingen grenser

«Jeg er ikke sikker på om vi skal flytte med pappas jobb til Vadsø eller med mammas jobb til Tvedestrand.» [– Punch-Farmand]

for deres egoisme? De har aller, aller mest skylda for at det står så elendig til med helsevesenet i Norge idag.

Andre arbeidstagerer i Norge må av og til flytte dit hvor det er arbeid å finne. Det er en av de tragiske, men uunngåelige sider ved vårt økonomiske system og fører til betydelige sosiale og psykiske belastninger for arbeidstageren, hans hustru og barn.

Disse bortskjemte yngre sykehusleger, derimot, er så overprivilegerte at de ansettes kun for 3–4 år ad gangen ved hvert sykehus. De og deres familier er dermed så heldige å kunne flytte til nye interessante

steder med få års mellomrom, og barna så privilegerte at de under hele oppveksten stadig kan få skifte miljø, skifte skole. bli kvitt sine gamle venner, lære stadig nye dialekter og flere andre måter å bli mobbet på.

Slik er de garantert en trygg og harmonisk utvikling. Man skulle derfor forvente at nå når man vil gjennomføre en lov som vil føre til enda flere flyttinger for leger, ville de motta et slikt tilbud med takknemlighet og entusiasme. Tenk å få anledning til å se enda mer av vårt vidunderlige vakre, langstrakte land.

Men istedenfor takknemlighet protesterer disse utskudd på det medisinske ugress og truer med å aksjonere mot loven. De suger seg som blodigler fast ved sentralsykehusene i Oslo-regionen og nekter å rikke på seg. Man må spørre Stortinget: Har vi bruk for disse kviser på samfunnets rene hud, disse parasitter som suger ut samfunnets kraft istedetfor kreft?

Nei! Jeg henstiller inntrengende til de folkevalgte: Bunt dem sammen og send dem nordover alle sammen. Her har vi jo vårt på det tørre! Helsedirektøren har selv sagt seg villig til å kjøre legevakt i Oslo, så vår helse skulle jo være i trygge hender.

*Med skamfull hilsen
Bjørn Finnanger
bevisstgjort, dypt angrende lege.*